

Pedagoški tekstovi Gjure Estera u časopisu *Napredak*

KSENIJA KRUŠELJ

1. Uvod

Gjuro Ester rođen je u Koprivnici 2. ožujka 1844. godine u činovničkoj obitelji. Pučku školu polazio je u rodnoj Koprivnici. U to vrijeme Koprivnica nije imala zasebnu školsku zgradu te se nastava održavala u zgradi, tzv. *Oružane* i u privatnim kućama. Gimnaziju je pohađao u Zagrebu, Varaždinu i Senju, a preparandiju u Beču i Zagrebu.

Izvori nam govore kako je Ester kao trinaestogodišnji dječak, prilikom postavljanja kamena temeljca za prvu školsku zgradu¹ u Koprivnici, recitirao rodoljubne stihove Ivana viteza Trnskoga samome banu Josipu Jelačiću koji je tom prigodom posjetio Koprivnicu.

Po uspješnom završetku preparandije vratio se u rodnu Koprivnicu. Zahtjev za radno mjesto podučitelja u Koprivnici bio je objavljen u časopisu *Napredak*² br. 5. 1865. „*UKoprivnici m. podučitelja s god. pl. 315 st. Sdrvarinom 31 st. 80. nv. Rok prijave na vis. kr. nam. Vieće do 15. travnja t. g. preko veleč. g. P. Draganca podj. i žup. u Kuzmincu*“.³ Gjuro Ester javio se na taj natječaj i dopisom kotarskog školskog nadzornika 19. travnja imenovan je privremenim nadomjesnim podučiteljem. Dana 21. travnja 1865.

godine započeo je s radom u prvom dječaćkom razredu u *Podpunoj glavnoj d. čakvoj i trivialnoj d. vojačkoj učioni*, u istoj onoj školskoj zgradi čijem je početku gradnje i sam prisustvovao. *Napredak* je zabilježio njegov dolazak u učiteljski kolektiv „*u gl. učioni u Koprivnici podučit. Gjuro Ester*“.⁴ Ravnajućim učiteljem iste škole postat će 1886. godine, a od 1887. godine obnašat će i dužnost ravnatelja Obrtničke škole. Naime, 15. listopada 1886. godine, „*na temelju obrtnog zakona od 1884. godine čl. XVII u smislu statuta kraljevske zemaljske vlade odjela za bogoštovlje i nastavu od 30. 5. 1887., broj 9485 ex 1885*“.⁵ otvorena je šegrtska škola s tri redovna razreda višeg odjela. Ester je obje ravnateljske dužnosti obavljao sve do smrti.

Mladi Ester će početkom 1860-ih godina stati uz bok napredne generacije učitelja: Stjepana Novotnyja, Mijata Stojanovića, Ljudevita Modeca, Skendera i Marije Fabković, koji su svojim teorijskim radovima označili povijest hrvatske pedagoške znanosti.

2. Stručni radovi u Napretku

Prvi stručni članak koji je Gjuro Ester objavio u časopisu *Napredak* bio je *Društveni život u djece* (1862).⁶ Članak koji se bavio razvoj-

1 Kamen temeljac položen je 17. travnja 1856. godine, a školska zgrada predana je na uporabu 12. listopada 1857. godine. HORVAT, Rudolf: *Poviest slob i krgada Koprivnice*, Koprivnica: Ogranak Matice Hrvatske Koprivnica, pretisak, 2003., 18.

2 *Napredak: časopis za učitelje i odgojitelje i sve prijatelje mladeži* je prvi hrvatski stručno-znanstveni časopis pokrenut 1859. godine. Prvi urednik bio je Stjepan Novotny, a časopis izlazi i danas.

3 *Napredak* 6; br. 5, 1865., 80.

4 *Napredak* 6; br. 21, 1865., 336.

5 Obrtnička škola u Koprivnici osnovana je 30. svibnja 1887. godine. Osim Gjure Estera, učitelji u toj školi bili su: Josip Kirar, Mijo Židovec, Franjo Gaži, Theodor Totta i Josip Šternfeld. E.S.: *Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici* // *Podravske novine*, 1931.

6 ESTER, Gjuro: *Društveni život u djece* // *Napredak* 3; br. 15, br. 16, 1862.

nom psihologijom djeteta bio je ujedno i prvi članak s tog područja u dotadašnjem izlaženju *Napretka*. Ispod članka potpisan je kao *Gjuro Ester pripravnik*. Naime, Ester je taj članak pisao s nepunih osamnaest godina, kao polaznik preparandije. Na kraju članka skromno je zaključio: „*Ovo je zrnce prvoga ploda moga. Znam, da će mnogi scieniti, da je 'Jedno prazno, drugo šuplje, a u trećem da ništa neima'; a da imam još dva kraja i sredinu, pa sam gotov pedagog; nu to će mi biti utjeha, što je svaki početak težak, te Nemo doctus nascitur*“.⁷

Na njegov komentar Uredništvo *Napretka* je odgovorilo „*Ovo je prvi teoretično-pedagogički književni pokus pripravnika u prvom tečaju, komu samo čestitati možemo, pa ga zato u Napretku objelodanismo, da s jedne strane svietu i zlobnim novotaromškolnim bude svjedokom valjana napredovanja i napredujuće valjanosti s dobrom i pravom voljom skupčene, a s druge da pobudi marljivost i natjecanje mladjih učiteljah na polju školarnom te ponuka starije učitelje, da priljube novije i uspješnije uredbe školske*“.⁸

Očigledno je pozitivna kritika uredništva *Napretka* značila poticaj mladom Esteru jer se već u 20. broju istog godišta javlja s novim člankom *Razdraživa čuteća moć*.⁹ Uredništvo je prepoznalo kakav potencijal u sebi nosi Ester i odlučuje članak tiskati na prvoj stranici. I ovaj članak tematizira razvoj djeteta te pokušava odgovoriti na pitanje kako u razredu postupati s djecom koja su razdražljiva. U članku zaključuje da je zadatak učitelja ne zanemarivati takvu djecu, nego im pomoći. Posebno važnom smatra zajedničku aktivnost učitelja i roditelja: „...*pomozi mi roditelju u tom prevažnom poslu oko malenoga svoga; sam si pomoći nemo; jer je upalo rekli u pakao. Ovo je prava istina; diete bo kad je lahko razdražive čuteće moći, već je, ako neima izvrstna odgojitelja, propalo, te mu se teško ikada pomoći može*“.¹⁰

U četvrtom godištu *Napretka* objavljuje članak naslova *Rješnje jednoga pedagogičko-didaktičkoga zadatka* (1862.),¹¹ u kojem piše o

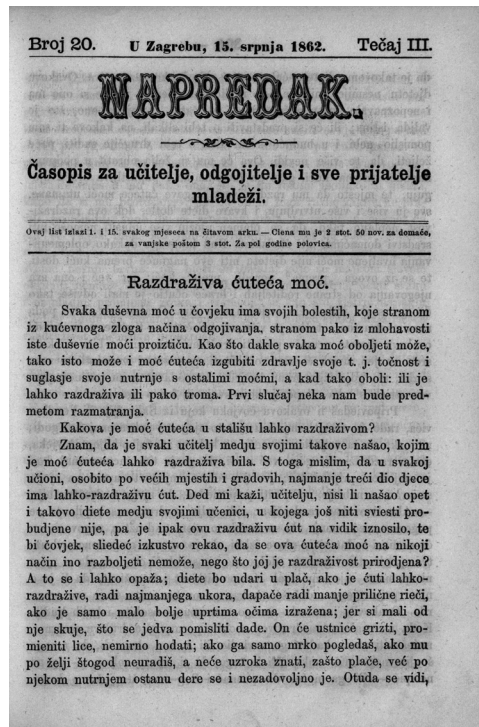
7 Isto, br. 16, 251.

8 Isto.

9 ESTER, Gjuro: *Razdraživa čuteća moć* // *Napredak* 3; br. 20, 1862., 305–308.

10 Isto, 308.

11 ESTER, Gjuro: *Rješnje jednoga pedagogičko-didaktičkoga zadatka* // *Napredak* 4; br. 2, 3, 4, 1863.

Sl. 1. Naslovnica *Napretka* br. 20 izdanog 15. srpnja 1862. godine s Esterovim tekstom „Razdraživa čuteća moć“ (izvor: <http://dnc.nsk.hr/>, 2. 9. 2015.).

uporabi nagrada i kazni u odgojno-obrazovnom procesu. Smatra da nagrade i kazne mogu biti od velike pomoći u radu ako se pravilno koriste, ali isto tako mogu učiniti veliku štetu ako se ne primjenjuju na ispravan način. Ester je u članku podijelio *nauku o gojidbi* na dvije grane – „*čovjekoslovlje*“ za koje kaže da nas uči poznavati i razvijati tjelesne osobine djeteta te „*dušoslovlje*“ koje se odnosi na psihološke osobine djeteta. Odgoj je razdijelio na kućni i školski, a za svaki vrijede određena pravila i načela. Prema Esteru, zadatak je školskog odgoja „*da nedostaci djeteta, štono jih je s krila materina donielo, poprave, a opet da se ona dobra svojstva, koje je gojenče u učionu donielo, oplemene*“.¹² Što se nagrada i kazni u odgoju tiče, važno je poštovati pravila. Tako, primjerice, kod dodjele nagrada treba krenuti s onim s naravnim („*gladenje djetinjeg lica*“), zatim duševnim (pohvala riječima) i na kraju materijalnim (pohvalnice, sličice, knjižice, pisaljke). Primjećuje da se kazne dijele lošim učenicima jer ih se na taj na-

12 Isto, br. 4, 20.

čin nastoji primorati na učenje. Ester se protivi takvom razmišljanju i smatra da je kazna zadnja instanca kojoj učitelj mora pribjegnuti. Strogo se protivi udaranju učenika šibom ili ravnalom po dlanu, udaranju trstikom po nogama, čupanju kose i klečanju na zrnju. Smatra da se takve kazne odmah trebaju izbaciti iz škole, ali za najteže slučajeve ipak prihvaća uporabu šibe „no budući da brezovaću ne možemo iz škole sasvim izbaciti“.¹³

U četvrtom godištu *Napretka* objavljuje rad povijesnog karaktera *Pabraci s pedagogičkoga polja u staro doba*.¹⁴ U četiri nastavka, na 18 stranica opisuje odgoj i obrazovanje u staroj Grčkoj. Tekst mu je opet otisnut na naslovnicu *Napretka*.

U istom godištu objavio je još jedan rad povijesnog karaktera *Prinesak k poviesti pedagogike*.¹⁵ Rad je posvećen razvoju obrazovnih institucija od pretkršćanskog doba do kraja 18. stoljeća. To je ujedno i prvi rad nekog autora koji se bavi institucijom škole tijekom četiri godine izlaženja *Napretka*. Rad je izašao u dva nastavka. Zanimljivo je da se uz ovaj rad Ester potpisao kao *Koprivničanin*.

U petom godištu objavljuje tekst naziva *Nešto o mnemoniki i izvanrednoj pameti nekih ljudi*¹⁶ u dva nastavka, koji je tiskan na naslovnim stranicama časopisa. Riječ je prvom radu posvećenom mnemotehnici u kojem Ester daje primjere kako olakšati učenje, odnosno pamćenje. Navodi kako kao mali nije mogao upamtiti „koji od mjesecih Juni ili Juli (za nazive srpanj i kolovoz još nisam znao) prije u godini dolazi. Pogledav oba imena dobro uvidjeh u jednome 'n' a u drugome 'l'. U abecedi 'l' dolazi prije 'n' što je ovdje protivno, budući mjesec sa 'n' dodje prije nego onaj sa 'l'. Poslije toga nisam nikada više zaboravio.“¹⁷ Dalje u tekstu navodi još niz primjera i načina kako olakšati pamćenje. Na kraju zaključuje: „Pamet je od velike cijene za svakoga čovjeka; već stari rekoše; da toliko znamo, koliko držimo u pameti (*tantumscimus, quantum meminimus*)...

Stoga mora svaki čovjek nastojati da pamet usavrši, a učitelj i gojitelj napose mora gledati, da je uvježba za mlada u gojenčetu. Duševne sile ne ima, koja bi se mogla zastupati lienošću, opačinom, bolešću i neurednim naukom, kao pamet, a opet ne ima sile, koja bi se dala marljivošću i vježbanjem tako usavršiti, baš kao ona.“¹⁸

U šestom godištu objavljuje tekst *Koji je uzrok da su djeca po gradovih u čudorednom i bogoštovnom smislu u novije vrijeme popustila*.¹⁹ Tekst mu je ponovno objavljen na naslovnoj strani *Napretka*. U radu zaključuje da su djeca u gradovima sve više prepuštena brizi i odgoju raznih guvernanti, roditelji premalo pažnje posvećuju djeci, što polako dovodi do toga „da jih prave pravcate Hrvate dušom i tielom ponjemče“²⁰ i zato daje savjet roditeljima „da brižnije svoje oko, na djecu si bace, te se pobrinun za dobre, da nje kad od njih budu ne samo učeni no i čudoredni građani i kršćani, ono bo što diete za mlada u kući roditeljah nauči – ako je zlo – mučno je i kada iskorijeniti.“²¹

Iste godine objavit će još dva rada. U tekstu pod nazivom *O izboru stališa*²² tvrdi da je kod izbora zanimanja važno da čovjek zna svoje sposobnosti i mogućnosti te da je za učiteljski poziv posebno važno stalno učenje i usavršavanje. Drugi tekst objavljen iste godine naziva se *Methodička načela obuke u računstvu (Polag methodike Strehlove)*.²³

Sljedeći stručni tekst u *Napretku* napisao je 1873. godine. U četrnaestom godištu izlaženja *Napretka* započinje s objavljivanjem prijevoda Bersteinove knjige *Pogled u lučbu*,²⁴ koji će izlaziti u dva godišta 14. i 15. u sveukupno 16 brojeva i na 97 stranica. *Pogled u lučbu* bit će kasnije tiskan kao zaseban rad u izdanju *Hrvatsko pedagogijsko književnog zbora*. U izvodu zapisnika *Hrvatskog književnog zbora* I. i II.

18 Isto, br. 22, 340.

19 Gj.E.: *Koji je uzrok da su djeca po gradovih u čudorednom i bogoštovnom smislu u novije vrijeme popustila* // *Napredak* 6; br. 6, 1865.

20 Isto, 83.

21 Isto, 85.

22 Gj. E.: *O izboru stališa* // *Napredak* 6; br. 10, 1865.

23 ESTER, Gjuro: *Methodička načela obuke u računstvu (Polag methodike Strehlove)* // *Napredak* 6; br. 21, 22, 1865.

24 ESTER, Gjuro: *Pogled u lučbu* // *Napredak* 14; br. 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 35, 36, 1873.

13 Isto, br. 4, 57.

14 ESTER, Gjuro: *Pabraci s pedagogičkoga polja u staro doba* // *Napredak* 4; br. 9, 10, 11, 12, 1863.

15 G. KOPRIVNIČANIN: *Prinesak k poviesti pedagogike* // *Napredak* 4; br. 19, 20, 1863.

16 ESTER, Gjuro: *Nješto o mnemoniki i izvanrednoj pameti nekih ljudi* // *Napredak* 5; br. 21, 22, 1864.

17 Isto, br. 21, 321.

Sl. 2. Nekadašnji izgled nadgrobnih spomenika Đure Sudete i Gjure Estera na koprivničkom groblju (M. obitelj Sudeta).

Sl. 3. Danas su nadgrobne ploče na pogrešnim mjestima, a strane su zamijenile prilikom posljednje obnove spomenika (snimio: V. Lacković).

sjednice²⁵ stoji da su primjerak knjige dobili svi utemeljujući članovi zbora. Da je to stvarno tako i bilo saznajemo iz Zapisnika III. glavne skupštine *Hrvatsko pedagogijsko književnog zbora*, održane 24. ožujka 1876. godine, u kojem stoji „... a što se ostalog književnog rada za ovu godinu tiče, izdao je vrlo popularno pisanu knjigu 'Pogled na lučbu' koju su svi članovi dobili“.²⁶

Nakon 1874. godine, Djuro Ester prestaje s pisanjem stručnih radova za *Napredak*.

3. Ostali tekstovi u *Napretku*

Ester je pisao u *Napretku* i o važnijim događajima vezanim uz školstvo koprivničkog kraja. Tako je 1866. godine objavio prvi takav izvještaj u rubrici *Dopis*,²⁷ i to o događanjima vezana za izbor članova učiteljske zadruge iz koprivničkog kotara. Učiteljskoj Zadruzi pristupili su svi učitelji koprivničkog kotara osim jednog, za kojeg je duhovito napisao: „da svi učitelji ovoga kotara pristupiše u Zadrugu osim jednoga i to Stjepana Hunjadija u Rasinji pedagoga, koji je s Komenskijim pedagogiku mozgao, a s Pestalocijem računovodstvenu methodiku razglabao. Ne znam iz kojega razloga neće Hunjadida u Zadrugu stupi, nu mislim da ću pogoditi, ako rečem da mu je žao za one tri forinte nagodinu te pošto je peronificirana mržnja ženskoga spola u nje, neće mu se ženiti, pak nit taman novacah trošiti.“²⁸ U istom tekstu opisuje i loše stanje koje je zatekao u koprivničkoj pučkoj školi: „Ja sam već vidio mnogo glavnih učionah; ali materijalno tako zapuščenih, kao što je koprivnička skoro da nisam našao“.²⁹ Zanimljivo je njegovo opažanje

25 Napredak 14; br. 10, 1873., 159–160.

26 Napredak 14; br. 11, 1873., 174–175.

27 Gj. E.: *Dopis* // *Napredak* 7; br. 4, 1866.

28 Isto, 62.

29 Isto, 62.

jer je školska zgrada otvorena prije samo deset godina i to kao jedna od modernijih svojeg vremena. Kaže: „*Naši su prijatelji škole vrlo ograničeni u broju; a ljudi mrzećih nas ima u izobilju te se ako nikomu to nam reći može i na nas protegnuti Hoss dii odere quos paedagogos fecere*“.³⁰

U osmom godištu javlja se u istoj rubrici³¹ o smrti Fortunata Pintarića (veliki tekst o životu Fortunata Pintarića objavljen je u drugom godištu izlaženja *Napretka* u broju 17. – op. a.), velikog muzičara i redovnika koji je umro 25. veljače 1867. godine u Koprivnici. Ester i Pintarić bili su veliki prijatelji. Tjedan dana prije smrti Pintarić je bio kod Estera i donio mu dvije melodije koje je napravio na Esterovu pjesmu *Tuga hrvatskoga rodoljuba nad sudbinom svojom*. Ester u tekstu navodi da mu je Pintarić povjerio ispravljanje tekstova za njegovu *Liru*, no uspjeli su obaviti samo dio poslova i nada se da će franjevci ostaviti njemu rukopis na daljnje ispravljanje. Sam tekst o smrti Pintarića započeo je pjesmom koju je sam napisao:

„Sreća u hitrom kolu svomu, / Kim obračas sveg bez truda / Kaže svak čas svetu ovomu / Novicah zgodah, nova čuda / Čudesno tek stvari zbiše / Pintarić nepjeva više.“³²

4. Zaključak

Za Estera s pravom možemo ustvrditi je da je bio veliki pedagog. Kao učenik preparandije počeo je pisati u *Napretku* i redovito se javljao sve do 1874. godine. Od jedanaest radova koliko je objavio četiri ih je bilo objavljeno na prvim stranicama: 1. *Pabraci s pedagogičkoga polja u staro doba*, 2. *Prinesak k poviesti pedagogike*, 3. *Nješto o mnemonikii izvanrednoj pa-*

30 Isto, 63.

31 ESTER, Gj.: *Dopis* // *Napredak* 8; br. 6, 1867.

32 Isto, 92.

meti nekih ljudi, 4. Koji je uzrok „O izboru stališa“. Ester je u mnogočemu bio prvi – prvi se javio kao učenik, prvi je objavio tekst vezan uz dječju psihologiju (*Razdraživa čuteća moć*), prvi je objavio rad koji je posvećen instituciji škole (*Prinesak k poviesti pedagogike*), prvi se pozabavio pitanjem mnemotehnike (*Nješto o mnemoniki i izvanrednoj pameti nekih ljudi*), prvi je u *Napretku* pisao o izboru zanimanja (*O izboru stališa*). Ester je objavio 176 stranica teksta s pedagoškom tematikom u *Napretku* u čak 44 broja.

Obavijest o njegovoj smrti³³ također je objavljenau *Napretku* 1892. godine, u 33. godištu, broju 14. Učitelj Mijo Židovec napisao je kratki osvrt na život Gjura Estera i s kakvim su ga počastima građani ispratili: „*Koliko je Ester bio ljubljen i štovan u gradu Koprivnici i okolicima, najboljim je dokazom ono veliko saučesće koje je izazvala njegova smrt i onaj sjajni sprovod, kojemu prisustvovahu sve ovdašnje oblasti, korporacije, društva, građanstvo, školska mladež s mjesnim i okolnim učiteljstvom, a i ini mnogi njegovi prijatelji i znanci iz prostrane ravne Podravine. Odar mu i lijes bijaše prekriven s krasnim spomen-vijencima s vrpčama od kojih se isticao onaj učiteljskog spora i mjesne školske mladeži. Nad otvorenim grobom rekao mu je potpisani zvanju primjerenom slovo, a Hrvat. pjevačko društvo „Podravac“ otpjeva pjesmu tužaljku.*“³⁴

Njegov grob nalazi se na koprivničkom groblju zajedno s grobom učitelja i književnika Đure Sudete. No, kod uređivanja grobova došlo je do zamjene nadgrobni ploča tako da na mjestu gdje je pokopan Ester piše Sudeta, a na mjestu Sudete piše Ester. Autoricu je na to upozorio Mladen Sudeta, pranećak Đure Sudete, prilikom jednog susreta 2015. godine. Pedagoški rad Gjura Estera nažalost u hrvatskoj pedagogiji nije dovoljno istražen, a ni vrednovan. Uspomena na Gjuru Estera živi samo zahvaljujući koprivničkoj osnovnoj školi koja nosi njegovo ime. Možda bi njegovo ime od zaborava mogli spasiti uručimo li na Svjetski dan učitelja, koji se obilježava 5. listopada, neku nagradu s imenom Gjura Estera?

Pedagoški radovi u *Napretku*

- ESTER, Gj. (1862): *Društveni život u djece* // *Napredak* 3; br. 15: 228–232, br. 16: 248–251.
- ESTER, Gjuro (1862): *Razdraživa čuteća moć* // *Napredak* 3; br. 20: 305–308.
- ESTER, Gj. (1862): *Riešenje jednoga pedagogičko-didaktičkoga zadatka* // *Napredak* 4; br. 2: 19–22, br. 3: 34–37, br. 4: 57–60.
- ESTER, Gj. (1863): *Pabraci s pedagogičkoga polja u staro doba* // *Napredak* 4; br. 9: 129–131, br. 10: 149–153, br. 11: 166–170, br. 12: 187–191.
- G.KOPRIVNIČANIN (1863): *Prinesak k poviesti pedagogike* // *Napredak* 4; br. 19: 289–292, br. 20: 305–308.
- ESTER, Gj (1864): *Nješto o mnemoniki i izvanrednoj pameti nekih ljudi* // *Napredak* 5; br. 21: 321–324, br. 22: 337–340.
- Gj. E. (1865): *Koji je uzrok, da su djeca po gradovih u čudorednom i bogoštovnom smislu u novije vrijeme popustila* // *Napredak* 6; br. 6: 81–85.
- Gj. E. (1865): *O izboru stališa* // *Napredak* 6; br. 10: 145–149.
- ESTER, Gjuro (1865): *Metodička načela obuke u računstvu (Polag methodike Strehlove)* // *Napredak* 6; br. 21: 324–328, br. 22: 340–344.
- ESTER, Gj. (1873): *Pogled u lučbu* // *Napredak* 14; br. 8: 122–125, br. 9: 136–139, br. 10: 150–153, br. 11: 171–174, br. 12: 184–188, br. 13: 205–206, br. 14: 220–223, br. 15: 234–236, br. 16: 250–251, br. 18: 284–286, br. 19: 298–301, br. 22: 344–347, br. 24: 380–381, br. 25: 390–393, br. 27: 427–431, br. 28: 441–445, br. 29: 452–454, br. 35: 552–555, br. 36: 468–572.
- ESTER, Gj. (1874): *Pogledu u lučbu* // *Napredak* 15; br. 3: 42–44, br. 6: 90–92, br. 7: 102–105, br. 15: 233–236, br. 17: 263–266, br. 19: 300–303, br. 20: 309–313.

Drugi radovi u *Napretku*

- Gj. E. (1866): *Dopis* // *Napredak* 7; br. 4: 62–63.
- ESTER, Gj. (1867): *Dopis – Fortunat Pintarić* // *Napredak* 8; br. 6: 92–93.

Ostala literatura i izvori

- E.S.: *Povijesni podaci o postanku i razvitku osnovne škole u Koprivnici* // *Podravske novine*, 1931.
- HORVAT, Rudolf: *Poviest slob i kr. grada Koprivnice*, Koprivnica: Ogranak Matice Hrvatske Koprivnica, pre-tisak, 2003.

33 ŽIDOVEC, Mijo: *Dopis* // *Napredak* 33; br. 14, 1892.

34 Isto, 225.